

Valea Uzului în Primul Război Mondial

Pârâul Uz, situat în Ținutul Secuiesc, își are izvorul în munții Ciucului, lângă vârful Rugăt, și curge prin Carpații Orientali, până la vărsarea sa în Moldova, în apropierea localității Dormănești, în râul Trotuș. Râul a fost numit după uzii, o ramură a uigurilor, înrudiți cu cumanii, care au fost absorbiți în cele din urmă de către cumanii și alte triburi. Aceștia au apărut pe teritoriul Regatului Ungariei în jurul anului 1060 cu bandele lor de jefuitori, alături de cumanii și alți triburi. În 1068, în bătălia de la Kerlés, ei au fost învinși de către Géza și prințul László. O parte dintre ei, împreună cu cumanii, s-au stabilit în interiorul Carpaților și au asigurat apărarea frontierei. Numele localității Ozun din județul Covasna a fost dat de aceștia.

Lupte

În Primul Război Mondial, armata României, care a declarat neutralitate, a pornit în mod neașteptat în august 1916 prin trecătorile Carpaților pentru a ocupa Transilvania. [...]

Trupele Armatei Regale Române au pătruns și prin defileurile secuiești pe teritoriul Ungariei de atunci, iar al 7-lea regiment de infanterie român a ocupat zona de vest a județului Odorhei. La începutul lunii octombrie 1916 a început contraofensiva armatei Austro-Ungare în Transilvania, iar armata Germaniei a recucerit Transilvania de Sud. În octombrie 1916, Armata austro-ungară a reușit să retragă trupele române la granița istorică sau chiar dincolo de aceasta în aproximativ 10 zile. Fiecare pasaj muntos a fost recucerit de aproximativ o armată austro-ungară în jurul datei de 15 octombrie. Pe întreaga linie a Carpaților, pe o distanță de 500 de kilometri, s-au purtat lupte între armatele țariste ruse și cele regale române. La mijlocul lunii octombrie, regimentul de infanterie 39 al armatei regale maghiare a trecut și el granița la Valea Uzului, iar satul Uzvalia(Valea Uzului) a căzut în mâinile trupelor austro-ungare. Chiar dacă numărul lor era mic, forțele austro-ungare erau deja în război de doi ani pe diferite fronturi și, prin urmare, erau mai antrenate decât trupele românești. În plus, organizarea, pregătirea, echipamentul și dotarea lor au evoluat semnificativ începând din 1914, spre deosebire de starea de pace a forțelor armate române. [...]

Echipele austro-ungare în Valea Uzului în 1916.

Batalionul românesc de infanterie nr. 7 a suferit pierderi grele în regiunea comitatului Odorhei în timpul ofensivei austro-ungare la începutul lunii octombrie, astfel că a fost nevoit să se retragă continuu în Valea Uzului. După câteva lupte mai mici și mari, la sfârșitul lunii octombrie, trupele armatei române au fost retrase de pe întreaga frontieră estică a Ținutului Secuiesc, de la nord de Pasul Ojtoz. În ceea ce privește lupta dintre Batalionul de infanterie nr. 39 al armatei imperiale și regale maghiare din Kassa și rămășițele Batalionului românesc de infanterie nr. 7, aceasta a avut loc în câteva zile în Valea Uzului și în Munții Ghimeș. Începând cu luna noiembrie 1916, armata imperială și regală austro-ungară a avut de-a face cu Armata a 9-a a Rusiei țariste, astfel că doar trupele române au rămas în fața forțelor austro-ungare la Pasul Ojtoz. Astfel, între 1 noiembrie 1916 și începutul lunii ianuarie 1918, Armata a 9-a a Rusiei țariste și Prima Armată a Imperiului Austro-Ungar s-au confruntat în această regiune. [...]

Punct de luptă lângă Sânmartin, județul Harghita.

După expulzarea trupelor române, patru regimente de infanterie din cadrul Diviziei de Infanterie a Honvezilor Regale Maghiare 39 (Regimentul 9 din Kassa, Regimentul 10 din Miskolc, Regimentul 11 din Munkács și Regimentul 16 din Besztercebánya) au luptat împotriva Corpului de Armată XXIV al Armatei Ruse în valea Uzului. Divizia austro-ungară era subordonată Corpului de Armată Imperial și Regal 6, care era staționat în regiunea Csík și subordonat Armatei Imperiale și Regale 1, comandată de generalul locotenent Arthur Arz von Straussenburg, care avea origine săsești.

În primele zile ale lunii noiembrie, rușii au declanșat un contraatac pentru a recupera teritoriile pierdute în urma retragerii trupelor române, iar în ultimele două luni ale anului 1916 a avut loc o luptă grea și în Valea Uzului. La sfârșitul lui decembrie, trupele rusești au atacat Muntele Magyaros (1340), situat la nord de Valea Uzului, și au reușit să respingă Divizia „Előre” a generalului Breit József. Divizia a câștigat numele de „Előre” (“Înainte”) datorită curajului și rezistenței sale pe frontul de est. În ianuarie-februarie 1917, au avut

loc doar lupte de tranșee, dar la 8 martie a început cea mai mare ofensivă austro-ungară în zona din partea estică a Carpaților Orientali din Transilvania, îndreptată împotriva Muntelui Magyaros și a câtorva înălțimi importante (Söverjes, Lápos și Vârful Fără Nume), iar trupele rusești au fost îndepărtate de pe pozițiile lor. Atacul a fost suportat în principal de Regimentul 10 din Miskolc și Regimentul 11 din Munkács ale Diviziei de Infanterie a Honvezilor Regale Maghiare 39. Atacul de infanterie a fost precedat de un bombardament intens cu peste 125 de piese de artilerie și 50 de lansatoare de grenade în dimineața acelei zile. În luna martie, trupele ruse au încercat de patru ori să recucerească aceste înălțimi, dar fără succes. [...]

Prizonierii luați în timpul atacului de asalt de la Măguraș în ziua bătăliei.

După izbucnirea Revoluției Ruse, nu au mai avut loc confruntări majore, iar armata rusă s-a demoralizat treptat. În toamna anului 1917, după preluarea puterii de către bolșevici, trupele țariste au început să fie retrase de pe diferite fronturi sau să se retragă singure, refuzând să mai lupte. Din ianuarie 1918, luptele s-au oprit definitiv în Valea Uzului și în alte defilee secuiești. În primăvară, a 39-a brigadă de infanterie a fost trimisă pe frontul italian.

Poziția de luptă pe Vârful Magyaros

Punct de observație lângă Sânmartin, județul Harghita.

Cimitirul eroilor

Operațiunile militare au avut un cost imens în termeni de vieți omenești și de resurse materiale, astfel încât cimitirele eroilor au fost înființate în apropierea frontului. Trupele austro-ungare au început să îngroape morții la Magyarósi, care în acele vremuri era un sat cu 500 de locuitori și aparținea de Cetatea de Baltă. În acest cimitir, cele patru regimente menționate ale Diviziei de infanterie de honvezi 39 și Divizia de infanterie germană 225 aveau, de asemenea, o secțiune separată, care a fost continuu extinsă. Ostașii români și ruși și-au înmormântat eroii în cimitire special amenajate din Moldova. Răniții austro-ungari au fost transportați la spitalul militar din Miercurea Ciuc. Cei care au murit acolo au fost înmormântați în cimitirul eroilor din Miercurea Ciuc, în apropierea

Castelului Mikó, unde cândva peste 1000 de cruci arătau locul celor căzuți în luptă; astăzi, din păcate, cimitirul se află într-o stare ruinită. [...]

Până la începutul anului 1918, peste 1000 de militari austro-ungari căzuți în luptă au fost îngropați în acest cimitir de la Magyarósi. Câțiva ofițeri care s-au remarcat prin curajul lor au primit un monument separat. Terenul a fost împrejmuțit cu un lan de plop și fiecare soldat a primit o cruce din lemn de plop. Acestea, desigur, s-au deteriorat repede în perioada dintre cele două războaie mondiale, dar apoi, între 1940 și 1944, după Decizia de la Viena, statul maghiar a renovat cimitirul. În timpul dictaturii comuniste, cimitirul s-a deteriorat din nou. Din 1994, cimitirul a devenit din nou locul oficial de comemorare, iar renovarea continuă. În prezent, peste 670 de cruci au fost restaurate, iar mai multe monumente au fost restaurate cu sprijinul guvernului maghiar, a administrației locale din Cetatea de Baltă și a altor organizații. [...]

Capela militară în Primul Război Mondial

În timpul operațiunilor militare, existau în mod regulat slujbe de câmp și servicii religioase pentru soldați. Preoții militari din tabără adesea primeau ajutor de la preoții din Ciuc, care în anumite cazuri sponvedeau sau oficiau liturghii în timp ce tunurile rusești trăgeau, stând în tranșee.

[...]

Undeva mai sus de locul unde Pârâul Magyaros se varsă în râul Olt, soldații Regimentului 11 infanterie honvezd "honvéd" construiseră în anul 1917 o frumoasă capelă militară dedicată Sfintei Elisabeta de Arpad, care este acum un loc deosebit de important și unde se desfășoară pelerinaje. Pe peretele nordic al capelei este scris: "Proiectat și construit de soldatul Varga János în 1917."

- Capela militară construită în 1917. (În trecut și astăzi) Sursa fotografiei vechi: Arhiva fotografică a Asociației Meritum din Szeged; sursa fotografiei noi: Fotografia lui Takács Róbert.

Bibliografie:

- Nagy József történész, a Babeş–Bolyai Tudományegyetemen szerzett diplomát, majd Budapesten, az ELTE Bölcsészettudományi Karán doktorált. Kutatási területe: Észak-Erdély 1940–1944 közötti hadtörténeti vonatkozásai és a korszak kollektív emlékezete Székelyföldön. Gyergyóremetén él. Interjú- Maszol Portál
- <https://erdelyinaplo.ro/extra/babucs-zoltan-hadtortenesz-uz-volgye-a-roman-betores-elleni-harc-szimboluma>
- <http://szabadsag.ro/-/adalekok-az-uz-volgyeben-zajlott-elso-vilaghaborus-esemenyekhez>
- <https://www.uz-volgye.ro/hu/>
- <https://www.uzvolgye.hu/hu/>
- Előre az Úz völgyében- Frontkatonák naplórészletei, visszaemlékezések